

การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกในผู้เรียน Social Studies Learning Activity Management to Enhance Global Citizen in Students

อำพร ดัชฎยาวัตร¹ ลดาวัลย์ มะลิไทย²

Amporn Dutthuyawat¹ Ladawan Malithai²

¹อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

²Lecturer of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University

E-mail: amporn.d@snru.ac.th¹, mali.ladawan@gmail.com²

Received : May22, 2023;

Revised : June8, 2023;

Accepted : June8, 2023

บทคัดย่อ

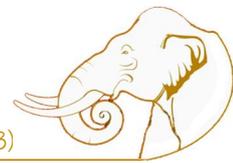
บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกในผู้เรียน เพื่อพัฒนาทักษะ ความสามารถ ค่านิยม และเจตคติให้แก่ผู้เรียน ผลลัพธ์ที่เห็นเชิงประจักษ์คือกิจกรรมที่ผ่านการลงมือปฏิบัติของผู้เรียน โดยอาศัยกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่เน้นด้านทักษะกระบวนการ เช่น การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ และแบบอภิปรายกลุ่ม ซึ่งเป็นกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับการส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกของผู้เรียน

คำสำคัญ: การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้; สังคมศึกษา; พลเมืองโลก

Abstract

The purpose of this article was to present social studies learning activity management to enhance global citizenship in learners to develop students' skills, abilities, values, and attitudes. Empirical outcomes through learners' actions rely on student development activities that focus on process skills, such as project-based learning management, cooperative learning, and group discussion activities are appropriate learning activities for enhancing learners' global citizenship.

Keywords: learning activity management; social studies; global citizens

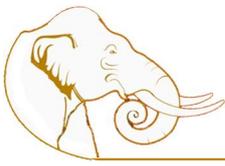

บทนำ

การจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษามีเป้าหมายสำคัญที่จะต้องพัฒนาให้แก่ผู้เรียน คือ ความรู้ ทักษะ ทศนคติ และค่านิยม และการปฏิบัติตนอย่างมีส่วนร่วมในสังคม ในยุคข้อมูลข่าวสาร เนื้อหาสาระ ความรู้มีการเพิ่มขึ้นและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทำให้กระบวนการที่ให้ได้มาซึ่งเนื้อหาและการประยุกต์ใช้ ความรู้จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ควรเน้นในการเรียนการสอนที่จะต้องปรับเปลี่ยนเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะ หรือความสามารถสำหรับสังคมที่มีความซับซ้อน การเรียนการสอนสังคมศึกษาจะต้องมุ่งไปสู่การเรียนรู้และการนำไปปฏิบัติ ทักษะทางสังคมศึกษาเป็นองค์ประกอบสำคัญของจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาความเป็นพลเมืองดี โดยทักษะทางสังคมศึกษาเป็นการกระทำหรือ การปฏิบัติที่ต้องได้รับการฝึกเพื่อประโยชน์ต่อสังคม หรืออาจเรียกว่า “citizenship skills” ซึ่งจะต้อง ประกอบด้วยความรู้สึกรู้ว่าจะต้องมีพันธะที่ต้องทำและความรับผิดชอบ มีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร และรู้จักกาลเทศะ ดังนั้นทักษะทางสังคมศึกษาส่วนใหญ่เป็นความสามารถที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการคิด (วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (พานิช), 2555) สอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น พื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มุ่งหวังให้ผู้เรียนมีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

ในช่วงไม่กี่ทศวรรษที่ผ่านมาท่ามกลางการพึ่งพาอาศัยกันมากขึ้นและมีความเชื่อมโยงกันระหว่าง ผู้คนกับสถานที่ ทำให้ชุมชนทางการศึกษาได้รับการตั้งคำถามที่เกี่ยวข้องกับการศึกษากับการกระตือรือร้น แก่ไขสังคม การเมือง และประเด็นปัญหาในระดับโลก ดังนั้นบทบาททางการศึกษาที่มีความคาดหวังของ บริบทโลกาภิวัตน์ในศตวรรษที่ 21 ได้ครอบคลุมประเด็นที่มากขึ้นในเรื่องสันติภาพ สิทธิมนุษยชน การเฉลิม ฉลองในความหลากหลาย การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นต้น ความจำเป็นและสำคัญระดับโลกนี้ ทำให้นักการ ศึกษาเกิดความสนใจและต้องการหาวิธีที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความตื่นตัวในประเด็นเหล่านี้ด้วยชุดทักษะ ที่จำเป็นในการแก้ปัญหาในอนาคตอันใกล้ ขณะเดียวกันความท้าทายระดับโลกที่กำลังดำเนินอยู่ เช่น โรค ระบาด การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และปัญหาความยากจน จำเป็นต้องมีการเจรจาและการ ดำเนินการร่วมกันในระดับโลก ดังนั้นจึงจำเป็นต้องคิดใหม่และฟื้นฟูการศึกษาของเราเพื่อรับมือกับความท้าทาย ซึ่งในเวลานี้การศึกษาความเป็นพลเมืองโลกดูเหมือนจะเป็นที่ต้องการของมนุษยชาติทั่วไปมากขึ้น (Asia-Pacific Centre of Education for International Understanding and UNESCO Bangkok, 2021)

ดังนั้น ในสถานการณ์ของโลกที่มีการเชื่อมต่อกันด้วยเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็ว ความเป็นพลเมืองโลกจึงมีความสำคัญในที่จะทำความเข้าใจสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น มีความรับผิดชอบ ปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม มีความสามารถในการสื่อสารที่เหมาะสมและถูกต้องตามกาลเทศะ ที่อยู่ ภายใต้งै็ื่อนไขแห่งความหลากหลายของสังคมพหุวัฒนธรรม โดยเฉพาะการปลูกฝังความเป็นพลเมืองโลก

แก่นักเรียน โดยอาศัยวิชาที่มีเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้อง ดังเช่น สังคมศึกษา ที่จะช่วยเอื้ออำนวยให้เกิดการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกในผู้เรียน

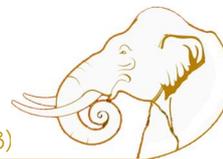
วิธีการศึกษา

บทความวิชาการนี้ผู้วิจัยใช้การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยมีขอบเขตเนื้อหา ได้แก่ พลเมืองโลก การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สังคมศึกษา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สังคมศึกษาส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และพรรณนาความ

1. พลเมืองโลก

พลเมืองโลก หมายถึง การเป็นสมาชิกของสังคมโลกที่มีลักษณะของพลเมืองโลกในศตวรรษที่ 21 คือมีอิสรภาพ เคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เคารพในกฎ กติกาของสังคม ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล มีความรับผิดชอบ มีจิตสาธารณะ สามารถเห็นและเข้าช่วยเหลือแก้ไขปัญหาในฐานะสมาชิกของสังคมโลก เต็มใจที่จะแก้ไขความขัดแย้งโดยสันติวิธี และยินดีปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตและบริโภคนิสัยเพื่อพิทักษ์สิ่งแวดล้อม สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ สามารถคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ สร้างสรรค์และเป็นระบบ มีความรู้ทั่วไปเพื่อดำรงชีวิตและมีความรู้เฉพาะในการประกอบอาชีพ มีทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม มีทักษะทางเทคโนโลยี สื่อ และสารสนเทศ มีจริยธรรม คุณธรรม มีทักษะอาชีพ และทักษะชีวิต (นพลักษณ์ หนักแน่น, 2559) สอดคล้องกับรายงานวิจัยข้อเสนอตัวชี้วัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลก ตามกรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goal:SDG 4.7) : ภูมิศึกษาแนวทางการส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก (Global Citizenship) ประสบการณ์นานาชาติ ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2561) ได้ให้ความหมายของ “ความเป็นพลเมืองโลก” ไว้ว่า หมายถึง คุณลักษณะความเป็นพลเมืองโลก ในด้านต่างๆ ได้แก่ ความรู้และความเข้าใจ การรู้และการรู้เท่าทัน ทักษะ และค่านิยมและทัศนคติ โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความเป็นพลเมืองโลก จึงจำเป็นที่จะต้องเริ่มต้นจากการศึกษาขั้นพื้นฐานและจะสร้างให้ผู้เรียนเกิดความตระหนัก ความสำคัญและปฏิบัติตนให้เป็นพลเมืองได้อย่างเหมาะสม

ในส่วนของการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลกนั้น จะเป็นการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองโลก ในด้านต่างๆ ได้แก่ ความรู้และความเข้าใจ การรู้และการรู้เท่าทัน ทักษะ และค่านิยมและทัศนคติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2561)

นิภาพร วรณลังกา (2562) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรมของพลเมืองโลก โดยจำแนกเป็นจริยธรรมของพลเมืองโลกออกเป็น 3 ด้านได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านทัศนคติและค่านิยม อันประกอบไปด้วยจริยธรรมของพลเมืองโลก ดังนี้

1) จริยธรรมของพลเมืองโลกด้านความรู้

1.1) ความยุติธรรมและความเท่าเทียม คือ การรับรู้ ตระหนักและความยุติธรรมและความเท่าเทียมให้เกิดขึ้นในสังคม

1.2) การพึ่งพากัน คือ การเห็นความสำคัญของการพึ่งพากันทั้งในระดับชุมชนระดับชาติ และระดับโลก โดยตระหนักได้ว่าการพึ่งพากันจะนำมาสู่ความยั่งยืนในยุคโลกาภิวัตน์สังคม

1.3) การเข้าใจโลกและการเปลี่ยนแปลงของโลก คือ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโลกทั้งด้านมิติของสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม และความเข้าใจความการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นบนโลก

1.4) การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การเข้าใจหลักการการพัฒนาที่ยั่งยืนและนำการพัฒนาที่ยั่งยืนมาใช้เป็นแนวทางการแก้ปัญหาต่างๆ

2) จริยธรรมของพลเมืองโลกด้านทักษะ

2.1) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ คือ การคิดอย่างไตร่ตรองโดยใช้พื้นฐานของการคิดวิเคราะห์มาเป็นฐานของการเลือกรับข้อมูลสารสนเทศที่มีอยู่ปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2) การแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง คือ ความสามารถในการสืบค้น แสวงหาความรู้ผ่านเทคโนโลยี หรือความสามารถในการแสวงหาความรู้ผ่านระเบียบวิธีการต่าง ๆ ได้ถูกต้อง

2.3) การทำงานร่วมกับผู้อื่น คือ มีทักษะการทำงานเป็นทีม มีทักษะการเป็นผู้นำและเป็นผู้ตามที่ดี ทำให้งานมีประสิทธิภาพ

2.4) การแก้ไขความขัดแย้ง คือ ใช้หลักการของเหตุผลแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและหาข้อสรุปร่วมกัน

3) จริยธรรมของพลเมืองโลกด้านทัศนคติและค่านิยม

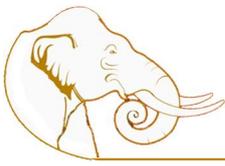
3.1) ความรับผิดชอบ คือ การเข้าใจว่าการกระทำของตนเองสามารถส่งผลกระทบต่อผู้อื่นได้ และเมื่อมีผลของการกระทำนั้นย่อมต้องรับผิดชอบผลของการกระทำของตน

3.2) การยอมรับความหลากหลาย คือ การเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรมเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ของพื้นที่ต่างๆ ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมท่ามกลางความหลากหลาย และตระหนักได้ว่าทุกคนล้วนเป็นพลเมืองโลกเช่นเดียวกัน

3.3) การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การเข้าใจหลักการการพัฒนาที่ยั่งยืนและนำการพัฒนาที่ยั่งยืนมาใช้เป็นแนวทางการแก้ปัญหาต่าง ๆ

องค์กรอ็อกแฟม หรือ Oxfam Organization (2015) ได้นิยามองค์ประกอบของการศึกษาเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองโลก ดังนี้

1) ด้านความรู้ ความเข้าใจ

- 1.1) ความยุติธรรมทางสังคมและความเท่าเทียม
  - 1.2) อัตลักษณ์และความหลากหลาย
  - 1.3) โลกาภิวัตน์และการพึ่งพาซึ่งกันและกัน
  - 1.4) สันติภาพและความขัดแย้ง
  - 1.5) สิทธิมนุษยชน
  - 1.6) อำนาจและธรรมาภิบาล
- 2) ด้านทักษะ
- 2.1) การคิดเชิงวิพากษ์และความคิดสร้างสรรค์
  - 2.2) การเอาใจใส่
  - 2.3) ความตระหนักรู้และการทบทวนตนเอง
  - 2.4) ความสามารถในการจัดการความซับซ้อนและความไม่แน่นอน
  - 2.5) การดำเนินการอย่างมีข้อมูลและไตร่ตรอง
- 3) ด้านคุณค่าและเจตคติ
- 3.1) ความรู้สึกในอัตลักษณ์และความนับถือตนเอง
  - 3.2) ความมุ่งมั่นต่อความยุติธรรมและความเสมอภาคทางสังคม
  - 3.3) การเคารพประชาชนและสิทธิมนุษยชน
  - 3.4) รู้คุณค่าของความหลากหลาย
  - 3.5) ใส่ใจสิ่งแวดล้อมและความมุ่งมั่นในการพัฒนาอย่างยั่งยืน
  - 3.6) ความมุ่งมั่นในการมีส่วนร่วมและการรวมกลุ่ม
  - 3.7) ความเชื่อที่ว่าคุณสามารถนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงได้

การศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกสำหรับผู้เรียนนั้น มีองค์ประกอบหลัก 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านทักษะ และด้านคุณค่าและเจตคติ โดยในด้านความรู้ความเข้าใจ ศึกษาในเรื่อง ความยุติธรรมเสมอภาค การพึ่งพากัน และความเป็นโลกาภิวัตน์ ในด้านทักษะนั้น จะเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น การค้นคว้าหาข้อมูลผ่านการคิดใคร่ครวญและไตร่ตรอง และด้านคุณค่าและเจตคติ จะเน้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกในการยอมรับความหลากหลายของผู้คนในสังคม ที่แตกต่างกันและในอัตลักษณ์ของผู้คน รวมถึงความตระหนักในเรื่องสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2. การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้สังคมศึกษา

การจัดเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางสามารถจำแนกออกเป็นแบบที่เน้นตัวผู้เรียน เน้น ประสบการณ์ เน้นปัญหา เน้นทักษะกระบวนการ และเน้นการบูรณาการ (ทิตินา แชมมณี, 2562)

กุลิสรา จิตรชญาวณิช (2563) กล่าวถึง การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสามารถยึด หลักการเพื่อเป็นแนวทางพื้นฐานสำหรับการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1) ผู้เรียนจะต้องมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากที่สุด โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ส่วนผู้สอนทำหน้าที่เป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกหรือสนับสนุนในการเรียนรู้ของผู้เรียน บทบาทส่วนใหญ่จะอยู่ที่ผู้เรียนเป็นหลัก

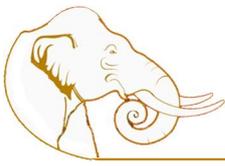
2) เป็นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะกระบวนการต่าง ๆ ที่ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้จริง เช่น ทักษะการคิด กระบวนการกลุ่ม และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

3) เน้นความสัมพันธ์ที่ดีในการเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนด้วยกัน และระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน โดยฝึกให้ผู้เรียนได้ทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ ร่วมกัน รวมทั้งยังเป็นการส่งเสริมทักษะทางสังคมของการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ส่วนผู้สอนนั้นจะต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้เรียนเช่นกัน โดยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้ผู้เรียนรู้สึกอบอุ่น เป็นกันเอง มีความสุข และทำตนให้เป็นที่กล่ามมิตรที่ดีในการเรียนรู้

4) ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสพัฒนาตนเองและเน้น การวัดประเมินผลตามสภาพจริง ซึ่งอาจใช้แฟ้มสะสมผลงานของผู้เรียนประกอบในการวัดประเมินผล

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูผู้สอนสามารถเลือกใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ หรือ เทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ อาจใช้การจัดการเรียนรู้ รูปแบบการเรียนรู้ หรือเทคนิคการจัดการเรียนรู้ เช่น รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโมเดลชิปปา (CIPPA Model) รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะแสวงหาความรู้ (Inquiry Cycle Learning Model) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามวัฏจักรการเรียนรู้ (4 MAT Cycle Learning Model) รูปแบบการจัดการเรียนรู้กระบวนการคิดสร้างสรรค์ (Synectic Learning Model) รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยนำเสนอโมเดลล่วงหน้า (Advance Organizer Model) รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning Model) รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน (Project-based Learning Model) รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain-based Learning Model) รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการวิจัย (Research-based Learning Model) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิด อย่างวิจาร์ณญาณ (Learning Management Emphasizing Critical Thinking Model) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิดวิเคราะห์ (Learning Management Emphasizing Analytical Thinking Model) รูปแบบการจัดการเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้น (5 STEPs Learning Model) การจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิด (Opened Approach) การจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา (STEM Education) (สิทธิพล อัจฉรินทร์, 2563)

การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ (learning activity management) เป็นองค์ประกอบของการจัดการ เรียนรู้ ซึ่งการจัดการเรียนรู้เป็นการดำเนินการหรือจัดสภาพการณ์ของการจัดการเรียนการสอนตาม หลักการหรือทฤษฎีของผู้สอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนด ซึ่งใน การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้สังคมศึกษาควรใช้รูปแบบการเรียนการสอนหรือรูปแบบการจัดการเรียนรู้ วิธี สอน กิจกรรมการเรียนการสอน และเทคนิคการสอนที่เหมาะสมกับจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหาวิชา (พิชาติ แก้วพวง, 2563)

พระวีรศักดิ์ จันทวิไล, พระครูวิริยปัญญาภิวัฒน์ และ พระเอกรัตน์ มหามงคล (2560) กล่าวถึง การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการวิชาสังคมศึกษา ต้องมีเทคนิคในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิด ประสิทธิภาพ กล่าวคือเทคนิคการสอน เป็นกลวิธีที่จะช่วยให้วิธีสอนแต่ละวิธีเกิดประสิทธิภาพมากขึ้น เทคนิคเป็นกลวิธีที่ใช้เสริมกระบวนการหรือขั้นตอนหรือการกระทำใด ๆ เพื่อช่วยให้กระบวนการขั้นตอน หรือการกระทำนั้น ๆ มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากขึ้น เทคนิคการจัดการเรียนรู้ต้องอาศัยทักษะการ จัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพประกอบด้วยการจัดการบรรยากาศ จัด กิจกรรม จัดสื่อการเรียนรู้ จัดสถานการณ์ เป็นต้น และเป็นที่ยอมรับว่าบุคคลหรือผู้เรียนมีความแตกต่างกัน และทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูหรือผู้จัดการเรียนรู้ควรมี ความเชื่อพื้นฐานอย่างน้อย 3 ประการ คือ เชื่อว่าทุกคนมีความแตกต่างกัน เชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ และเชื่อว่าการเรียนรู้เกิดได้ทุกที่ ทุกเวลา สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของพิชชาติ แก้ววง (2563) ที่ได้กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สังคมศึกษาจึงต้องเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งสะท้อนให้ เห็นบทบาทของครูที่นอกเหนือจากการถ่ายทอดความรู้ ครูจะต้องเป็นผู้ให้การดูแล แนะนำ อำนวยความสะดวก ที่เรียกว่าครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก ผู้จัดการ หรือผู้สนับสนุน โดยส่งเสริมให้และเปิดโอกาสให้ ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ส่วนบทบาทผู้เรียน คือ การร่วมทำกิจกรรมหรือลงมือปฏิบัติให้มากที่สุด ดังนั้น กิจกรรมการเรียนรู้จะต้องมีหลากหลายรูปแบบ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เกิดความสนใจและมีคุณค่าต่อ ผู้เรียน ครูสังคมศึกษาจะต้องจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนพัฒนามโนทัศน์ ทักษะ ค่านิยม และการลงมือปฏิบัติเพื่อ เป็นพลเมืองดี ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สังคมศึกษาสามารถนำรูปแบบการเรียนการสอนหรือรูปแบบ การจัดการเรียนรู้ วิธีสอน แนวคิดการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้น ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอันหลากหลายมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อนำมาพัฒนาผู้เรียนตามมิติการเรียนรู้ สังคมศึกษา และการพัฒนาผู้เรียนเป็นองค์รวมแบบบูรณาการ มีดังนี้

1) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นพัฒนาความรู้ ได้แก่ รูปแบบการจัดการเรียนรู้มโนทัศน์, รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดของกายเอ่, รูปแบบการจัดการเรียนรู้เน้นความจำ, วิธีสอนแบบธรรม สากัจฉา และวิธีสอนแบบบรรยายเชิงปฏิสัมพันธ์

2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นพัฒนาทักษะหรือกระบวนการ ได้แก่ รูปแบบการจัดการ เรียนรู้แบบกระบวนการสืบสอบและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม, รูปแบบการจัดการเรียนรู้การคิดแก้ปัญหา อนาคตตามแนวคิดของทอร์แรนซ์, รูปแบบการจัดการเรียนรู้ชินเนคติกส์, รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะ กระบวนการเผชิญสถานการณ์, รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษาและการคิด อย่างมีวิจารณญาณ (C&C Model), การสอนแบบสืบสอบตามแนวคิดของลอรีน สวินนีย์ (Lorine Sweeney), วัฏจักรการสืบสอบแบบ 5E, กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน, กระบวนการ ทางภูมิศาสตร์, วิธีสอนแบบอริยสัจ 4, การสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์, การสอนด้วยการสนทนา แบบโสเครตีส, วิธีสอนแบบนิรนัย, วิธีสอนแบบอุปนัย, เทคนิคการใช้แผนผังกราฟิก, แผนผังความคิด, แผน ผังมโนทัศน์, แผนผังแสดงลำดับต่อเนื่อง, แผนภูมิเวนน์ (Venn Diagram), เส้นเวลา, ตาราง, แผนผังวงจร หรือวัฏจักร, และแผนผังก้างปลา

3) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นพัฒนาค่านิยม ได้แก่ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาด้านจิตพิสัยของบลูม, รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยการชกค้ำ, รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติ และวิธีสอนแบบเบญจชั้น

4) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นลงมือปฏิบัติด้านพลเมืองหรือสังคม ได้แก่ แนวคิดทางการเรียนรู้แบบสมานฉันท์, การเรียนรู้โดยบริการสังคม และกระบวนการเรียนรู้ตามโมเดล 5 ขั้นตอน (5 STEPS)

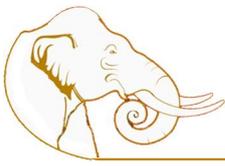
5) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นพัฒนาผู้เรียนเป็นองค์รวมแบบบูรณาการ ได้แก่ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ซีปปา (CIPPA Model), รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ อาทิ กระบวนการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ กระบวนการเรียนรู้ของรูปแบบ STAD และกระบวนการเรียนรู้ของรูปแบบ TGT, รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการแบบ S2TEA, แนวคิดการเรียนรู้แบบสตอรีไลน์, การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา, การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน

สังคมศึกษาเป็นวิชาที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีว่ามนุษย์ดำรงชีวิตอย่างไร ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม โดยครูผู้สอนควรส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เรียนในเรื่องที่สอดคล้องกับความสามารถและความต้องการของตนเอง และได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ ซึ่งครูผู้สอนสังคมศึกษาสามารถจัดการเรียนรู้ที่ไม่ควรจำกัดเพียงแต่ในห้องเรียนเท่านั้น แต่ควรถือว่ากิจกรรมนอกห้องเรียนและกิจกรรมในชุมชนเป็นสื่อการสอนสังคมศึกษาช่วยการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา สนุกสนาน (วิภาพรรณ พินลา และวิภาดา พินลา, 2564)

ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สังคมศึกษาจะต้องอาศัยรูปแบบการเรียนการสอนหรือรูปแบบการจัดการเรียนรู้ แนวคิดการเรียนรู้ วิธีสอน กิจกรรมการเรียนรู้ และเทคนิคการสอน ต่างๆ ที่ช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สังคมศึกษาส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก

จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กล่าวถึงขอบเขตการเรียนรู้ของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552) ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาของประเทศสิงคโปร์ที่กำหนดไว้ว่า สังคมศึกษาพยายามที่จะพัฒนาสมรรถนะของนักเรียนให้เป็นพลเมืองที่มีความรอบรู้ เอาใจใส่สนใจสังคม และเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วม เมื่อผู้เรียนจบการศึกษาด้านสังคมศึกษา 10 ปี สมรรถนะของผู้เรียนเหล่านี้ รวมทั้งองค์ความรู้ ทักษะและค่านิยมที่แสดงในปรัชญาสังคมศึกษาจะปรากฏขึ้น (พิชาติ แก้วพวง, 2563) ดังนั้น ครูสังคมศึกษาเปรียบเสมือนเป็นตัวจักรสำคัญในการรับผิดชอบหรือเป็นผู้นำในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองโลกโดยตรง จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยเฉพาะในสาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต (สิริวรรณ ศรีพหล, 2554)

แนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษากับการสร้างความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย โดย วิภาดา พินลา (2558) ครูจะต้องวางแผนการจัดการเรียนรู้โดยวัตถุประสงค์คือการพัฒนาทักษะ ความสามารถ ค่านิยม และคุณลักษณะ โดยมีผลลัพธ์จากการลงมือปฏิบัติของผู้เรียน โดยอาศัยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสืบค้น กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการพัฒนาค่านิยม โดยใช้การทำงานเป็นกลุ่มด้วยการทำ โครงงาน หรือโครงการแก้ปัญหา หรือพัฒนาพื้นที่ในชุมชน และนำเสนอผลงานด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น จัด อภิปราย ทำป้ายนิเทศ จัดนิทรรศการ การแสดงบทบาทสมมติ หรือจัดทำวิดีโอคลิป เป็นต้น ครูควรคำนึงถึง การเรียนรู้หลาย ๆ รูปแบบ ตามการเรียนรู้ของผู้เรียน การจัดกิจกรรมจึงต้องมีความหลากหลาย เช่น การสาธิต การตอบคำถาม การอภิปราย การค้นคว้าวิจัย การทำโครงการ การสำรวจการแก้ปัญหา การใช้เกม การแสดง บทบาทสมมติ การใช้สถานการณ์จำลอง การใช้กรณีศึกษา

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองโลกโดยเน้นการจัดการเรียนรู้ ควรช่วยให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเจตคติที่ดี มีความเชื่อถือซึ่งกันและกัน มีความเข้าใจในผู้อื่นโดยไม่ตัดสินผู้อื่น เพียงด้านเดียว การจัดการเรียนรู้ควรมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความเข้าใจอันดีระหว่างชาติในปัจจุบันและอนาคต โดยแนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองโลก มีดังนี้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้ประสบการณ์จากชีวิตประจำวันของนักเรียนไปสู่ความเข้าใจเกี่ยวกับโลก
2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่นำข้อมูลข่าวสารจากทั่วโลก มาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้
3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง
4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรได้รับประสบการณ์ตรงจากการติดต่อสื่อสารกับผู้เรียนในวัย เดียวกันที่อาศัยอยู่ในประเทศที่ต่างกัน เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลการดำรงชีวิต เพื่อทำความเข้าใจเรื่องราวของ บุคคลอื่นได้ลึกซึ้งมากขึ้น
5. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากวรรณคดี เรื่องราว หรือวัฒนธรรมที่ปรากฏในดินแดนอื่น เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีของผู้คนที่อยู่ในดินแดนอื่น
6. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ความแตกต่างในการดำรงชีวิตของ ผู้คนที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคอื่น ๆ โดยศึกษาความเป็นมาหรือบูรณาการระหว่างการจัดการเรียนการสอนในแต่ละ รายวิชาได้
7. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับองค์การสหประชาชาติ ที่มีข้อมูลเกี่ยวกับมนุษยชาติที่อาศัย อยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลก เพื่อที่ได้ศึกษาถึงเป้าหมายของสันติสุขโลก ผ่านการเรียนรู้ และพัฒนาเจตคติที่ดีใน การมองผู้อื่น ๆ ที่ไม่ได้อยู่อาศัยในประเทศของตน สร้างทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลเพื่อสามารถอยู่ร่วมกับ ผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข (สิริวรรณ ศรีพหล, 2554)

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก ให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนที่ เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยมีหลักการจัดกิจกรรมและการมีส่วนร่วมของนักเรียนในมิติที่เรียกว่า คิดใน ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับโลกแต่ปฏิบัติในระดับท้องถิ่น เป็นการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความเป็น พลเมืองเน้นประสบการณ์จริง และใช้กระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ การเรียนรู้โดยใช้ประเด็นเป็นฐาน การเรียนรู้โดยใช้ กรณีศึกษาเป็นฐาน การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การเรียนรู้โดยใช้การสืบสอบเป็นฐาน การเรียนรู้โดย จาก การบริการ การเรียนรู้จากการบริการสังคม การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน และการเรียนรู้จากโครงการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2561) สอดคล้องกับงานวิจัยของนิภาพร วรรณลังกา (2562) พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานสามารถพัฒนาจริยธรรมพลเมืองโลกได้มากที่สุด

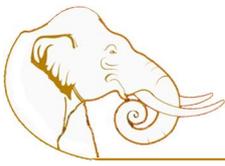
รองลงมาเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ และรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบอภิปรายกลุ่มย่อยตามลำดับ

องค์ความรู้

จากการวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้ ซึ่งเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกในผู้เรียน ดังแผนภาพ

ภาพที่ 1 แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกในผู้เรียน

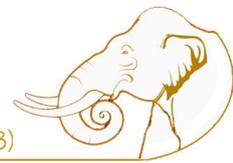

สรุป

สถานการณ์โลกที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ต้องมีความเข้าใจ สามารถปรับตัวและรับมือกับปัจจัยต่าง ๆ ได้ กระทรวงศึกษาธิการได้ตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญของความเป็นพลเมืองโลกของนักเรียน ที่จะต้องปลูกฝังความรู้ ทักษะ ทักษะคิด และเจตคติเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองโลก โดยวิชาสังคมศึกษาจะมีบทบาทมากที่สุดในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกในผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกในผู้เรียนเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ ทั้ง 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านเจตคติ โดยมีจุดเน้นในการที่จะพัฒนาความเป็นพลเมืองโลกของผู้เรียน 4 ประการ คือ เน้นพัฒนาทักษะกระบวนการ เน้นพัฒนาค่านิยม เน้นลงมือปฏิบัติด้านพลเมือง และเน้นการบูรณาการ โดยกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนที่เน้นด้านทักษะกระบวนการ เช่น การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ และการอภิปรายกลุ่มย่อย นับว่าเป็นการจัดการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ซึ่งสามารถพัฒนาความเป็นพลเมืองโลกในผู้เรียนได้ดี

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กุลิสรา จิตรชญาภณี. (2563). *การจัดการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตินา แชมมณี. (2562). *ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นพลักษณ์ หนักแน่น. (2559). ความสุขของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในการเป็นพลเมืองโลก. *วารสารเกื้อการุณย์*, 23(1), 87-1010.
- นิภาพร วรรณลังกา. (2562). การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อพัฒนาจริยธรรมพลเมืองโลก. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*, 15(ธันวาคม), 203-215.
- พระวีรศักดิ์ จันทวิโส, พระครูวิริยปัญญาภิวังษ์ และ พระเอกรัตน์ มหามงคลโ. (2560). การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการวิชาสังคมศึกษา. *วารสารมหาจุฬาลงกรณ*, 8(2), 85-92.
- พิชาติ แก้วพวง. (2563). *ศาสตร์การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (พานิช). (2555). *ครูสังคมศึกษากับการพัฒนาทักษะแก่นักเรียน*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิภาดา พินลา. (2558). สังคมศึกษากับการสร้างความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 15(2), 17-29.
- วิภาพรรณ พินลา และวิภาดา พินลา. (2564). *การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). รายงานการวิจัย ข้อเสนอตัวชี้วัด การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลก ตามกรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goal : SDG 4.7) : กรณีศึกษาแนวทางการส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก (Global Citizen) ประสบการณ์นานาชาติ. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟิค.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). ตัวชี้วัดและ สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สิทธิพล อัจฉินทร์. (2563). ศาสตร์และศิลป์การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. พิมพ์ครั้งที่3. ขอนแก่น: คณะ ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สิริวรรณ ศรีพหล. (2554). การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองโลก. นนทบุรี: มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมธิราช.
- Asia-Pacific Centre of Education for International Understanding and UNESCO Bangkok. (2021). *Global Citizenship Education: A Policymaking Awareness and Advocacy Handbook*. Seoul: Asia-Pacific Centre of Education for International Understanding.
- Oxfam Organization. (2015). *Global citizenship in the classroom a guide for teachers*. London: Oxfam.